

Negyven éve történt

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés és Kormány megalakulása

1944. december 21-22-én Debrecenben, a református kollégium oratóriumában ülésezett az Ideiglenes Nemzetgyűlés. Ez megválasztotta az Ideiglenes Kormányt, amely hadat üzent a hitleri Németországnak, békét kötött a szövetséges hatalmakkal, és megteremtette a független, demokratikus Magyarország államhatalmi szerveit. Mindezek miatt a napok jelentős helyet foglalnak el népünk történetében. Hogyan jöhetett létre az Ideiglenes Nemzetgyűlés és Kormány? Milyen kül- és belpolitikai események és erők működtek közre megszületésénél? És hogyan játszották le Szegeden a nemzetgyűlési választásokat? E kérdésekre kívánunk válaszolni az eddigi szakirodalomból kigyűjtött alábbi kronológiai összeállításunkkal.

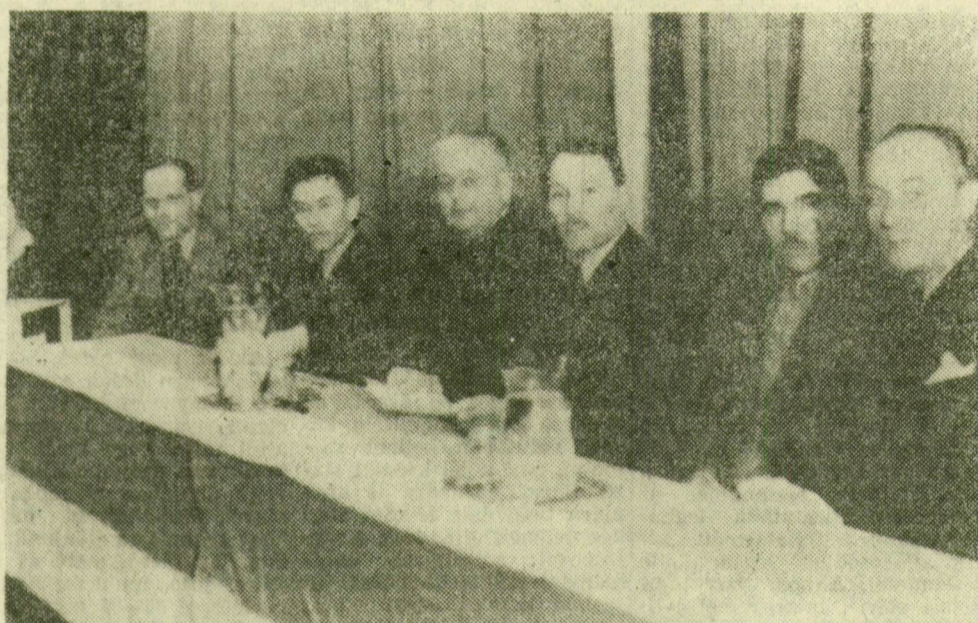
Előzmények.
1944. november 17. A szovjet kormány, szövetségeseivel egyetértésben meg egy utolsó tárgyalást folytatott a Moszkvában tartózkodó horthysta fegyverszüneti küldöttséggel, és az áltált tábornokokkal, kormányalakítási céllal, amely sikertelenül végződött. Ezért elhatározták, hogy a felszabadított területeken újjászerveződő demokratikus pártokat és más németellenes erőket is bevonják az ideiglenes magyar kormány vagy bizottság létrehozásának előkészítésébe.

November 20-a körül Rákosi Máttyás megtelefontálta a már Magyarországon tartózkodó MKP központi vezetőségi tagoknak, hogy „Moszkvában jóváhagyták” a párt — Szegeden már átírdogozott — programját Magyarországon demokratikus újjáépítéséről és felemelkedéséről. Megkapták az elvi engedélyt is ahhoz, hogy koalíciós alapon kormány alakuljon.

November 30. Az MKP a debreceni Néplapban közzéteszi programjavadatát „Magyarország demokratikus újjáépítésének és felemelkedésének programja” címmel, amelyben többek között javasolják az alkotmányozó nemzetgyűlés összehívását és új, ideiglenes, koalíciós kormány megalakítását. Gerő Ernő és Nagy Imre, mint az MKP vezetői, a szovjet kormány meghívására, az ideiglenes kormány megalakítását célzó tárgyalásokra — Belgrádon keresztül — repülővel Moszkvába utaznak.

December 2. Megalakul Szegeden a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front (továbbiakban MNFF), amely nemi változtatásokkal az MKP november 30-i programját fogadja el. Ebben többek között bejelentik, hogy „Az új magyar demokratikus rend megszilárdítására és betetőzésére össze kell hívni az alkotmányozó nemzetgyűlést. Az egybehívandó nemzetgyűlésnek felelős a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front bizottságaira támaszkodó ideiglenes kormány, a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front kormány.” — Az USA külügyminiszterre Roosevelt elnök elé terjesztette a leendő magyarországi misszió vezetőjére vonatkozó név szerinti javaslatát, hogy legyen aki a magyar ügyet közvetlenül is mozgatja.

December 1-5. A Moszkvába megérkezett magyar kommunisták Rákosi Mátyással kiegészülve több alkalommal tanácskoztak Molotov külügyminiszterrel, annak első helyettesével, Dekanozovval, Puskinnal, a Szövetséges Ellenőrző Bizottság kijelölt politikai tanácsadójával, aki később a budapesti szovjet követ lett. A tanácskozásokon egy alkalommal részt vett Sztálin is, aki egyetértett a magyar

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés szegedi képviselői közül néhányan: Gombkötő Péter, az MKP szegedi titkára, Révai József, az MKP KV tagja, dr. Balogh István plébános, az FKGP országos elnöke, Vörös József, az SZDP szegedi titkára és Karácsonyi Ferenc Csongrád megyei főispán, dr. Dimény Károly, a szegedi NB elnöke

kommunisták azon elképzelésével, hogy Ideiglenes Nemzetgyűlést és kormányt kell létrehozni.

December 5-6. Az MKP vezetői (Rákosi, Gerő és Nagy) előbb találkoztak a Moszkvában tartózkodó horthysta csoporttal, aztán a szovjet külügyminiszternél együttesen folytatták tanácskozásait egy új kormány létrehozásáról azzal a céllal, hogy a fegyverszüneti delegáció is tegye magáévá a Magyarországon demokratikus újjáépítésének és felemelkedésének programját, és ezen az alapon közösen alakítsanak kormányt. Hosszas viták és kölcsönös kompromisszumok után megállapodtak, hogy Dálnoki Miklós Béla miniszterelnök, Vörös János honvédelmi miniszter, Faragó Gábor közellátási miniszter, Telesi Géza kultuszminiszter, Nagy Imre földművelésügyi miniszter, Gábor József kereskedelmi miniszter lesz. (Ez utóbbi kettő az MKP vezetői voltak!) A KGP-nek és az SZDP-nek 2-2, az NPP-nek pedig egy miniszteri tisztséget tartottak fenn.

December 12. A horthysta fegyverszüneti delegációt, az átváltott magyar tábornokokat és a magyar kommunisták egy részét hazaszállító különvonat megérkezett Debrecenbe, amellyel elkezdődött a magyar történelem újabb, rövid, „debreceni korszakának” kezdete.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés és kormány megválasztása.

December 13. Debrecenben megalakul az Ideiglenes Nemzetgyűlés Előkészítő Bizottsága. Szegedről ennek tagjai lettek: dr. Balogh István, Erdői Ferenc, Komócsin Mihály és Valentiny Ágoston.

December 16. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés Előkészítő

Bizottsága felhívást intézett a „Magyar Néphez”, hogy válassza meg küldötteit az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe. E röplap Szegeden is aznap jelent meg a városi Nemzeti Bizottság rövid felhívásával, amely azt adta hírül, hogy délután 3-kor népgyűlést tartanak a Belvárosi — ma Szabadság — mozinban, amely ennek ellenére szünetelt, mert az érkezőket pedig az „ifjak lelkes, tetterre vágó tömege lepte el”. A szegedi NB tagjai közül először dr. Balogh István plébános beszélt, majd Vörös József ismertette az Ideiglenes Nemzetgyűlés Előkészítő Bizottságának felhívását, amit a népgyűlés résztvevői nagy lelkesedéssel fogadtak. Orley Zoltán felolvasta az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe „Szeged város közönsége által küldendő képviselőket”, amit az egybegyűltek egyhangú lelkesedéssel üdvözöltek. Szeged az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe 25 képviselőt választott. Ruzsoly József kutatásai alapján ma már pontosan tudjuk a Debrecenen igazolt szegedi képviselők nevét, foglalkozásukat és pártok szerinti hovatartozásukat. (Lásd: DM, 1984. november 30.)

December 13-20. A felszabadult országrész 45 helységében a demokratikus szervek által rendezett nagygyűléseken 230 képviselőt választottak az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe. Az MKP 71, az FKGP 55, az SZDP 38, az NPP 16, a PDP 12, az SZSZ 19, a pártok kivüliek 19 képviselővel rendelkeztek.

December 21. Debrecenben a református kollégium oratóriumában ünnepélyes külsőségek között összeül az Ideiglenes Nemzetgyűlés. Elnöke: Zsedényi Béla. A nemzetgyűlés államfői jog-

körrel ruhazza fel saját elnökségét. (Megemlítem, hogy a szegedi SZDP titkárát, Vörös Józsefet a nemzetgyűlés egyik jegyzőjévé választották.)

Elfogadták „Az Ideiglenes Nemzetgyűlés Szózatát a magyar néphez” című dokumentumot, amelyben a legfontosabb három feladatot így fogalmazták meg: „Szakítani kell a hitlerista Németországgal! Fegyverszünetet kell kötni a győztes szövetséges hatalmakkal... és álljon talpra a nemzet szent szabadságharcra a német elnyomók ellen!”

December 22. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés megválasztja az Ideiglenes Nemzeti Kormányt. Elnöke: Dálnoki Miklós Béla (pártönkivüli), miniszterek: belügy: Erdői Ferenc (NPP), földművelésügyi: Nagy Imre (MKP), honvédelem: Vörös János (pártönkivüli), igazságügyi: Valentiny Ágoston (SZDP), kereskedelem és közlekedésügyi: Gábor József (MKP), közellátásügyi: Faragó Gábor (pártönkivüli), külügyi: Gyöngyösi János (FKGP), népjóléti: Molnár Erik (MKP), pénzügy: Vársáry István (FKGP), vallás- és közoktatásügyi: Telesi Géza gr. (pártönkivüli).

December 23. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány elhatározza, hogy fegyverszünetet kér a Szovjetuniótól.

December 27. Az Amerikai Egyesült Államok, Anglia és a Szovjetunió megbízottai Moszkvában megkezdik a magyar fegyverszüneti egyezmény szovjet tervezetének megvitatását.

December 29. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány hadat üzent Németországnak. Győngyösi János külügyminiszter vezetésével küldöttség indul Moszkvába a fegyverszüneti egyezmény aláírására.

Összeállította: Sipos József

MI? HOL? MIKOR?

1984. DECEMBER 19., SZERDA — NEVNAP: VIOLA

A Nap kel 7 óra 28 perckor, és nyugszik 15 óra 55 perckor.
A Hold kel 3 óra 44 perckor, és nyugszik 13 óra 42 perckor.

VIZÁLLÁS

A Tisza vizállása Szegednél kedden plusz 113 cm (apaxé).

KILENCEVEN ÉVE (1894—1979), az NDK Nemzeti díjával két ízben kitüntetett kiváló német zeneszerző.
KISSZINHÁZ
Este fél 6 órakor: Armány és szerelem — Möröz-bérlét.

KLUBSZINPAD
Este 8 órakor: Maria Magdolna — Himmusz — Bérlétszünet.
MOZIK
Vörös Csillag: délelőtt 10, délután negyed 4 és háromnegyed 8 órakor: Nehéz fiúk (színes szovjet), fél 6 órakor: A profi (színes, m. b. francia krimi, 16 éven feülieknek, III. helyárral).
Fáklya: háromnegyed 3 és negyed 6 órakor: 101 kiskutya (színes, m. b. amerikai rajzfilm, II. helyárral), fél 8 órakor: Sebzett madarak (m. b. szovjet).
Filmtéka (MTESZ-székház, Kiváló u. 4.): Szállást kérek (színes olasz, 14 éven feülieknek, este 6 órakor).

ÜGYELETES
GYÓGYSZERTÁR
Klauzál tér 3. sz. (13/57-es) este 8 órától reggel 7 óráig. Csak sürgős esetben.
BALESETI, SEBÉSZETI ÉS UROLÓGIAI FELVÉTELI ÜGYELET
Ma a balesetet szenvedett személyeket Szegeden az Idegsebészeti Klinika (Pécsi u. 4.) veszi fel, sebészeti és urológiai felvételi ügyeletet a II. Kórház tart.

EJSZAKAI ORVOSI ÜGYELET
Este 7 órától reggel 7 óráig a felnőtt lakosság részére: Szeged, Hunyadi János sgt. 1. sz. alatt. Telefon: 10-100.
GYERMEKORVOSI ÜGYELET
Munkanapokon 13 órától másnap reggel fél 8 óráig, szombaton, vasárnap és munkaszüneti napokon reggel fél 8 órától másnap reggel fél 8 óráig a Lenán krt. 20. sz. alatti körzeti gyermekorvosi rendelésben történik a sürgős esetek orvosi ellátása.

FOGORVOSI ÜGYELET
Mindennap este 10 órától reggel 6 óráig, szombaton reggel 7-től hétfő reggel 7 óráig: Szeged, Zöld Sándor u. 1-3. Tel.: 14-420.
S. O. S. LEJKISEGÉLY-SZOLGÁLAT
Mindennap este 7-től reggel 7 óráig. Telefon: 11-000.

BUDAPEST 1.
8.00: Tv-torna — (ism.)
8.05: Iskola-tv
10.00: Delta — (ism.)
10.25: Erdő — szovjet tv-színház Osztrovszkij komédiájából — I.
11.45: Képujság
13.10: Iskola-tv
16.35: Hírek
16.45: A múlt nyomában — csehszlovák kisfilm — (ism.)
17.05: Képujság
17.15: Pulzus
18.05: Az Országzházról jelentjük...
19.10: Tv-torna
19.15: Esti mese
19.30: Tv-híradó
20.00: Új Gilgames — magyar film
21.30: Balett-tükör
21.40: Legszemélyesebb közlőgyeim — Ki is Tatali Iona?
22.20: Operaháihy
22.30: Tv-híradó 3.

BUDAPEST 2.
16.50: Képujság
16.55: MLSZ teremlabdarugó-torna
19.00: Händel-ünnepség 1982 — NDK film — (ism.)
20.00: Tudósklub '84
21.10: Tv-híradó 2
21.30: Balett-tükör
22.15: Képujság

BELGRÁD 1.
17.00: Magyar nyelvű tv-napló
17.30: Videóidolok
17.40: Hírek
17.45: Marilyn — tv-sorozat gyermekeknek
18.15: Tv-naptár
18.45: Szórakoztató műsor
19.15: Rajzfilm
19.30: Tv-napló
20.00: Játékfilm
22.30: Tv-napló

BELGRÁD 2.
16.15: Bosznia és Hercegovina festői
18.45: Szerdai körkép
19.30: Tv-napló
20.00: Szórakoztató műsor
21.05: Zágrábi körkép
21.20: Zenei események

ÚJVIDEK
17.00: Tv-híradó magyarul és szerb-horvátul
17.45: Merilin — tv-filmsorozat
18.15: Bástyá
18.45: 35 éves az Újvidéki Rádió
19.15: Rajzfilm
19.30: Tv-híradó magyarul
20.00: Belpolitika
21.00: Tv-híradó szerb-horvátul
21.20: Ember és idő — dok.-film
21.50: Dervis és a halál — színmű

BUKAREST
14.05: Flatalok klubja
14.30: Magyar nyelvű adás
15.00: Román tájakon
19.00: Tv-híradó
19.20: Politikai vitakör
18.40: Verdi: Otello
20.45: Tv-híradó

CSÜTÖRTÖK DELELŐTT BUDAPEST 1.
8.00: Tv-torna — (ism.)
8.05: Iskola-tv
9.25: Az erdő — szovjet tv-színház Osztrovszkij komédiájából
10.45: Képujság

KOSSUTH
8.20: Az egészségügy világközpontjában
8.50: Kis magyar néprajz
8.55: Versenyművek
9.49: Gyermekkuccsó
10.05: Népek között — beszélgetés Rónai Pál műfordítóval
10.40: Mi ez a gyönyörű?
10.53: Garay György heggedül
11.12: Nyomortanyák helyett mintalepek
12.30: Ki nyer ma?
12.45: Törvénykönyv
13.06: Nagy mesterek — világ-híru előadóművészek századai
14.25: Operaságerek
16.00: A Népzenei Hangos Újság melléklete
16.05: MR 10-14
17.00: Vizsgálatok nyomában
17.21: Reflektorfényben egy operaóra
18.00: Kritikusok fóruma
18.30: Esti magazin
19.15: Gratulálunk! — beszélgetés Kerényi Józseffel
19.56: Bemutatjuk új Electrecord-lemezünket

20.50: Muzéális nota-felvételeinkből
21.30: Amiről a világ vitatkozik
22.20: Pekingsben azt beszéltek
22.30: Kapszoljuk a 6-os stúdiót
23.00: Dvorzák szláv táncából
0.10: Gábor S. Pál szerzeményeiből

PETŐFI
8.05: Idősebbek hullámhosszán
8.50: Tíz pere külpolitika
9.05: Napközben
12.10: Fúvósátiratok
12.30: Déli Lakatos Sándor népi zenekara játszik
13.10: Pophullám
14.00: Hívja a 33-43-2-es telefonszámot
15.30: Uralkodók és komédiások
16.30: Fuvolaóra, madárgyóna és a többiek... — Siegfried Wendel zene-gépei
17.05: Táncházi muzsika
17.30: Diákfoci
17.30: Otodik sebesség
18.30: Moszkvából érkezett
19.05: Csinom Palkó — részletek Farkas Ferenc — Dekányi András dalkötetéből
19.35: Madarász Katalin cigány-dalokat énekel
19.58: Tudósítás az U. Dózsa — Szekesfehervári Volán bajnoki jégkorongmérkőzésről
20.05: A Flock of Seagulls felvételeiből
20.50: Tudományos könyvmozsák
21.05: Még ma! — Négrádi Gábor hangjátéka
21.51: Az elő népdal
22.01: Bongészed a Zenei Antikváriumban
22.25: Operetriszletek
24.00: Ejtőtől hajnalig

3. MŰSOR
9.08: Brunwick Teréz hársfái
9.48: Luciano Pavarotti operafelvételeiből
10.38: Népdalkorúrok, népi hangszerszólók
11.10: Az Amadeus vonós-negyves felvételeiből
12.26: Bela Rudenko és Vagan Mirakjan operáriákat énekel
13.05: Szonda
13.35: Végvári Rezső népzenei feldolgozásaiból
14.05: Bares 1984 — Tóth Anna beszámolója a II. Nemzetközi Rézfúvós Kamaraversenyről — III.2
14.27: Szimfonikus zene
16.03: Kamarazene
16.30: Holnap közvetítjük — Csajkovszkij: Anyegin
17.00: Történetek, állatokról
17.30: A Szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola énekkara énekel
18.10: Hangszerszólók
18.30: A Magyar Rádió szlovák nyelvű nemzetiségi műsora

19.05: Iskolarádió
19.35: A Benko-dixieland együttes Mexikóban
20.05: Eszmék és téveszmék
20.35: Puccini: Bohémélet — négyfelvonásos opera
22.25: Madrigálok
22.47: John Martyn „So far so good” — (Eddig rendben volna) című lemeze

CSÜTÖRTÖK DELELŐTT KOSSUTH
8.20: Köznapj ügyeink
8.30: A Bartók vonós-negyves felvételeiből
9.34: Vass Lajos: Szerelmpatak — magyar népdal-feldolgozások
9.44: Századok táncai
10.03: Mesterségünk címere — pályaválasztási műsor
10.50: Népdalfeldolgozások
11.14: Népi dallamok nagy mesterek kezében — Brahm-művek — I.
11.34: Barabás Tibor novelláiból — I — Údvadsereg
12.30: Ki nyer ma?

Vers és dal a Várban

Vers és dal a Várban címmel zenés irodalmi est-sorozatot indít a Hazafias Népront Országos Tanácsa és a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézete. Az Erdődy-Hatvani palotában, az intézet székházának Kodály-termében január 16-án rendezik meg az első műsort, amelyen Mensáros László Arany János műveiből összeállított önálló estjét hallhatják az érdeklődők.

Ez a műsorsorozat — amelynek szerkesztését Janicsó Adrienne előadóművész vállalta — hiányt pótol, hiszen évek óta nincs a fő-

városban olyan pódium, ahol a magyar költeszt és dal-rendszeresen megszólalhatna. A Zenetudományi Intézet (Budapest, I. Tánccsics utca 7.) 100 nézőt befogadó Kodály-termét ajánlotta fel a célra, a Hazafias Népront Országos Tanácsa pedig anyagilag is támogatja a kezdeményezést. A sorozat első évében kizárólag olyan előadásokat tűztek műsorra a szervezők, amelyeket korábban már sikerrel bemutattak, de jelenleg a fővárosban nem láthatók-hallhatók.

A sorozat január 16-tól június 5-ig tart, minden szerdán este 8-kor tartják az előadásokat. Mensáros László előadóját január 23-án Csernus Mariannak a vizsolyi bibliából készült műsora követi. Január 30-án Gáti István dalestjét hallhatják az érdeklődők, február 6-án Szentpál Mónika „Kronika az magyarok-nak dolgairól” című produkcióját adja elő. Február 13-án Hegedűs D. Géza Nagy László költesztéből ad íze-lítőt, február 20-án Sziklay Erika magyar költők verseire írt dalokat tolmácsol. Február 27-én Janicsó Adrienne Botozgató című műsorát mutatja be.